

ВІД АВТОРА

В епоху постмодернізму криза існуючої системи цінностей призводить до суттєвих змін у духовній сфері, зокрема культурі. Визначальною складовою цього процесу є розвиток національної історико-культурної парадигми, що ґрунтувалася б на багатій історичній спадщині українського народу. Через це величезного значення набувають старожитності — письмові історичні джерела, матеріальні залишки, викопні рештки, усні свідчення (фольклорні, етнографічні матеріали), старовинні ландшафти, тощо.

Особливо пильної уваги потребує вивчення історичної минувшини окремих населених пунктів або певних територій, бо саме краєзнавство формує сучасне культурне життя місцевих територіальних громад. Крім цього, наявність відображеної в краєзнавчих книжках історії рідного краю, а також збережених пам'яток археології, архітектури та побуту створює унікальний туристично-екскурсійний потенціал міст і селищ.

До недавнього часу одним із маловивчених регіонів сучасної Житомирщини на предмет старожитностей залишався Здвижень-край — невелика адміністративна територія сучасної України, що охоплює Брусилівський, частини Попільнянського та Коростишівського районів. Але після виходу в світ книжки «Рідний край над Здвижень-рікою. Відлуння сивої давнини» дослідження нашого краю набули нового значення.

Починаючи з початку ХІХ ст. старожитностями Здвижень-краю цікавилися видатні дослідники свого часу: Костянтин Свідзінський, Тадеуш Чацький, Антоній Харленський, Володимир Антонович, Лаврентій Похилевич, Павло Клепацький, Вадим і Данило Щербаківські, Михайло Кучера. Але у своїх працях вони розглядали терени Брусилівщини в контексті загального або тематичного викладення, не акцентуючи особливої уваги на унікальності окремого географічного району.

Першим, хто переніс узагальнену історичну спадщину на територію Здвижень-краю та доповнив її власними краєзнавчими дослідженнями, був видатний учений, державний і релігійний діяч Іван Іванович Огієнко (митрополит Іларіон). Протягом січня—травня 1913 року в газеті «Радомыслянин» він видрукував перше краєзнавче дослідження «Местечко Брусилів і его окресности». Наступного року в цій самій газеті вийшли його історичні нариси про Брусилівську братську школу та село Водотії, а в № 5/6 в київській польськомовній газеті «Dziennik Kijowski» друкувався нарис «Парафіяльний костел в Брусиліві».

В 50—60-х роках минулого сторіччя історію рідного краю ретельно вивчав брусилівський краєзнавець Яків Якович Галайчук, але його дослідження головним чином стосувалися Брусилова. Через радянську цензуру йому так і не вдалося донести зібрану інформацію до широкого загалу земляків, обмежившись кількома публікаціями в районній і обласній пресі.

Книжка, яку ти щойно розгорнув, шановний читачу, присвячена старожитностям прадавнього Здвижень-краю. У ній представлено реальні події, що відбувалися в цьому приполіському краї, змальовано життя людей від

доісторичних часів до початку XX століття, наведено статистичні відомості про кількість населення, земельних угідь тощо.

Вона складається з трьох основних частин. Перша частина — це краєзнавче дослідження «В пошуках давнього Здвиженська», де на основі літописів, результатів археологічних розкопок і краєзнавчих розвідок описано як було віднайдено й підтверджено точне місце розташування літописного града Київської Русі — Здвиженська.

У другій частині йтиметься про історичні особливості розвитку сіл і селищ Брусилівщини, починаючи від першої згадки про них і закінчуючи останніми роками XIX століття. Для зручності сприйняття інформації опис сіл та події, які з ними пов'язані, викладено в хронологічній послідовності на тлі історичного розвитку всієї Правобережної України та Київщини і Житомирщини зокрема.

На мій погляд, дослідження історії населених пунктів Брусилівщини були б неповними без знайомства з їхніми власниками. А тому генеалогічний опис власників сіл Здвижень-краю, представлений в третій частині книжки, не тільки дасть змогу осмисленіше підійти до ролі й місця кожного шляхтича, князя, дворянина в історичному процесі розвитку поселень, а й поринути в ті далекі часи, відчутти атмосферу міжособистісних стосунків, ліпше зрозуміти характер багатьох історичних подій та їхні наслідки.

Під час роботи над книжкою використано велику кількість літературних і архівних джерел, більшість з яких досі не була відома широкому загалові наших земляків.

Перша група джерел із праісторії Здвижень-краю — дані археологічних розкопок і розвідок, які, починаючи із середини XIX ст. велися на території сучасного Брусилівського району.

Другу групу становлять літературні джерела, які віддзеркалюють історію поселень нашого краю від часів Київської Русі до початку XX ст. Серед них особливо хочеться виокремити книжки польських істориків.

Третю групу джерел представлено неопублікованими документами й матеріалами з фондів Центрального державного історичного архіву України в м. Києві (далі: ЦДІАК України), Державного архіву Київської області (далі: ДАКО), Державного архіву Житомирської області (далі: ДАЖО).

Четверта група — це публікації районних газет «Колгоспна правда», «Ленінським шляхом», «Відродження», обласних і загальноукраїнських друкованих засобів масової інформації.

П'яту групу складають статті, доповіді, повідомлення та інший довідковий матеріал, отриманий з глобальної мережі Інтернет.

У праці над історією Здвижень-краю використано також спогади старожилів Брусилова та сіл району.